

Om kronprinsens eventuelle giftermål

Taler

Finn Gustavsen

Dato

3 april 1968

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Spm. fra repr. Gustavsen om å oppnevne en forfatningskommisjon for å vurdere den situasjon som oppstår ved Kronprinsens giftermål

- 1 Spørsmål fra representanten Finn Gustavsen til Stortingets presidentskap:

«Vil Presidentskapet ta initiativet til at det blir oppnevnt en forfatningskommisjon for å vurdere den situasjon som oppstår ved

- 5 Kronprinsens giftermål?»

Finn Gustavsen: La meg først beklage at reglementet for spørsmål til Presidentskapet ikke tillater annet enn innlegg fra den som spør og fra en representant for Presidentskapet. Det vil gi et helt galt inntrykk av interessen for dette spørsmål i Stortinget når det bare er presidenten og jeg som har ordet. Jeg vet at det er mange som hadde ønsket å delta i en debatt om spørsmålet. Hvordan dette spørsmål kan løses ved neste korsvei, får man vurdere i lys av presidentens svar.

- 15 Kongedømmet har i Norge lenge vært hevet over debatt. Det har åpenbare årsaker, som det ikke er noen grunn til å komme inn på her. Like sikkert er det at det likevel har vært og er mange norske borgere som mener at kongedømmet prinsipielt er uriktig i et demokratisk land, og at vi ikke burde beholde det langt inn i framtida.

20

I den situasjon som nå er oppstått, er dette blitt bekreftet. En debatt er kommet i gang, meningene er del te både blant menigmann og politikere. Uansett hvilket syn man har i realiteten, burde derfor alle være interessert i sakkyndig utredning.

25

Noen vil mene og noen har også hevdet at det nærmest er noe ufint å be om

debatt mens bryllupsklokker kimer. En slik holdning i et demokratisk land overfor et spørsmål som angår vårt folks framtidige statsform, må avvises. Etter
30 som det direkte er sagt om meg at jeg utnytter situasjonen, må jeg definitivt erklære at jeg i meget god tid og ved de anledninger da spørsmålet har vært brakt på bane av andre, har sagt fra om min mening, og sagt at debatten må komme hvis saken aktualiseres.

35 Rett eller galt: Det er kongehuset selv som har aktualisert spørsmålet. Det valgte å dementere at noe skulle skje inntil den endelige avgjørelse ble tatt. Drøftingene ble begrenset til et fåtall mennesker på toppen av samfunnspyramiden. Så vidt jeg forstår - for ikke å si vet - har ingen av partienes gruppeformenn i Stortinget engang tatt spørsmålet opp med sine grupper. At jeg selv her er et unntak, skal
40 jeg ikke søke å høste noen laurbær for.

Debatten kunne ha kommet før avgjørelsen ble tatt. De avgjørelsen angår, valgte ikke å gi støtet til en debatt først. Da må den komme etterpå.

45 Jeg skal ikke gjøre min meningsutveksling her til noen debatt for eller imot kongedømmet. Mitt syn er vel kjent. Men jeg understreker sterkt at så delte meninger som det i dag er i folket og blant politikerne, er nedsettelse av en forfatningskommisjon det eneste riktige. Det er en rekke spørsmål som bør bli mest mulig saklig belyst for deretter å danne grunnlaget for debatt og eventuelle
50 vedtak. Det gjelder spørsmålet om monarkiet skal opprettholdes i Norge, og hvilken form det skal få. Det gjelder spørsmålet om arvefølgerens hustru skal få tittel kronprinsesse og kunne bli dronning. Grundig analyse burde vi også få av alternative statsformer. Hvilke former for republikk bør vi i tilfelle få? Skal vi få en president? Hvilken status, innflytelse, plassering og plikter skal i så fall tilligge
55 denne president? Hvordan skulle eventuelt denne president velges? Eller trenger vi i det hele tatt noen president, noe nytt statsorgan i tillegg til at vi har storting og regjering? Framtredende sakkyndige synes å være av den oppfatning at det enkleste og riktigste ville være ikke å opprette noe presidentembete, verken i den ene eller den annen form. Jeg heller selv til den oppfatning.

60 Jeg nevner også som et aktuelt alternativ at en forfatningskommisjon bør få et bredere mandat. Representanten Myklebust har tatt opp spørsmålet om en forfatningskommisjon i forbindelse med valgordningen. Det finnes dem her og andre steder som mener at hele Grunnloven vår burde vært gjenstand for en
65 bred vurdering og analyse.

Det er Stortingets sak å nedsette en kommisjon. Der er derfor som sagt beklagelig at ikke flere kan ta ordet nå. Men i første omgang vil Presidentskapets svar på om det vil ta initiativet til en slik kommisjon, avklare behovet for videre skritt, og derfor avventer jeg foreløpig presidentens svar.

Stortingspresident Ingvaldsen: Det spørsmål representanten Gustavsen har stilt Presidentskapet, er følgende:

75

«Vil Presidentskapet ta initiativet til at det blir oppnevnt en forfatningskommisjon for å vurdere den situasjon som oppstår ved Kronprinsens giftermål?»

80 Presidentskapet mener at vår konstitusjon ikke foranlediger Presidentskapet til på grunn av nevnte situasjon å ta initiativ til oppnevning av en forfatningskommisjon.

Presidentskapet kan heller ikke se at det foreligger andre hensyn som tilsier at Presidentskapet tar sådant initiativ.

85

Finn Gustavsen: Selv til Presidentskap å være var det svaret vel kort!

Det er karakteristisk for den statsforfatning vi har, at man går utenom problemer på denne måte. Man ville ikke ha gått utenom andre problemer, slik man tydeligvis ønsker å gjøre her. Det går ikke an å se bort fra det faktum at det både blant folk som ønsker en annen statsform, og folk som er prinsipielle tilhengere av den nåværende statsform, er svært så delte oppfatninger om det som har skjedd, og om hva vi bør få i framtida.

95

Det kan overhodet ikke reises tvil om at det er spørsmål her som må avklares, uansett om man har den aller største sympati for det fortsatte monarki i Norge. Jeg tenker her på hvilken status og hvilke titler som skal tilkomme dem som gifter seg inn i kongehuset, eller som blir resultatet av slike ekteskap. Det er ting som vi avgjort må ha avklart.

100

Nå er det, som man må regne med, selvfølgelig slik at man ønsker ro omkring denne saken for at ukebladenes fargerike reportasjer skal kunne prege bildet i tida som kommer, og at det hele skal kunne synke ned i det norske folk som et

faktum, slik at man ikke får grunnlag for en virkelig debatt.

110 Jeg uttrykker min forbauselse over at Presidentskapet ikke engang vil legge
grunnlaget for en debatt bygd på et mest mulig objektivt grunnlag ved å få
sakkyndige, forfatningskyndige, mennesker til å utrede spørsmålet, til å
115 tilrettelegge et objektivt grunnlag for en debatt. Jeg er meget skuffet over det, og
tror at jeg iallfall i dette spørsmålet har nokså mange med meg i Stortinget.

Stortingspresident Ingvaldsen: Hr. Gustavsens annet innlegg, som i det
115 vesentlige var en gjentakelse av det første, foranlediger ikke presidenten til å
komme med ytterligere uttalelser på vegne av Presidentskapet.

Kilde

Stortingets historiske arkiv

120

Emner

Innlegg i Stortinget, Kongehuset, Monarki

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/om-kronprinsens-eventuelle-giftermal>

125

130

135

140